

Прва награда на такмичењу за најбољи есеј

„Слатка је утеха да ће наша имена живети и мила нашем роду бити”

Петар Петровић Његош рекао је: „Благо оном ко довијека живи, имао се рашта и родити.” Можда људски род још увек није узнатрествовао до открића траве бесмртности, али чудотворни еликсир дуговечности нам је познат - дела и речи човекове надживеће његово кратковено постојање.

Сам Доситеј Обрадовић овога је био свестан. Упијајући знања и речи, чаробне споне, израстао је у полиглоту и био напросто светски и свој. Нису га помеле недаће и немаштина, није клонуо духом, јер је знао - „Моја звезда је са мном другачије наумила била.” Дух је обогатио спознајом света око себе, а на путовањима је био представник како свог народа, тако и писане речи.

На грешкама сопствене младости о којима је писао, крчио је пут за будућност долазећим генерацијама. Знајући да је „млада душа подобна меком воску”, повео је покрет просветитељства, локомотиву у низу револуционарних промена у Срба, које су се огледале на многим пољима. Следећи Кантово начело да „два основна извора чуђења јесу - звездано небо нада мном и морални закон у нама”, трудио се да своје идеје напретка уклопи у традиционално и готово догматски религиозно у тадашњем систему образовања. Био је довољно одважан да се служи властитим разумом, како и налаже гесло просветитељства.

„Књиге, браћо моја, књиге, а не звона и прапорце”, говорио је. Немирни дух, интелект који хрли ка еманципацији, душа као врело огромне прочитане лектире, изразити ентузијазам - учинили су Доситејев рад епохалним. Сав свој емотивни и интелектуални потенцијал он је слио у мисију добробита за свој народ, дубоко верујући у успех онога чему је посветио читав живот.

Желео је да пише „чисто српски, да га могу разумети сви српски синови и кћери”, јер „језик има своју цену од користи коју узрокује”. На овај начин остварио је гениј очинства кроз исконско родољубље, али и визионарску бригу за потомство српског рода, јер „образован, учен и писмен човек је слободан човек”. Доситеј је парадигма родољубља, јер је борбом показао како се воли свој народ, који је увео у савремене токове свога доба. Био је срећан што је свом народу могао да преведе и учини доступним „најлепше немачке, француске и италијанске мисли”, свестан користи свог рада и тога да ће његово писано дело „хиљадама година српска младост помињати”, јер ће и прости, сиромашни људи са разумевањем моћи да га читају.

Доситејева препознатљива словенска ширина духа није се мерила са примитивизмом ограничених умова, који су тврдоглаво остајали „старински” и

невероватно је да је Доситејево поимање модерног и данас тако живо, свеже, прихватљиво и вазда примењиво. Ослобођен предрасуда и табуа, отворен за сазнања, увек жедан „чуђења” и учења, он је и данас свеж, вечно припадник младе популације, онај који одлучно и одважно мења свет на боље.

Вођен Питагорином мишљу: „Врати се себи, у себе дођи, размисли откуд си на овај свет дошао, шта си у њему чинио и куда мислиш поћи”, одлучио је да опише обичаје народа и људи са којима је живео. У богатом колориту искуства, закључио је: „Губимо се по странпутицама, а чини нам се да смо на правом великом путу.” Управо тај пут, једини исправан, поплочан је хуманизмом - радом за опште добро. Вреди подсетити се - није у материјалном поседовању, у слави, успеху, чак физичкој појавности, већ у речима, писму, језику - корен, неуништиво сведочанство у камену, јер један народ постоји докле постоје предања и писане забелешке о његовој историји, на његовом језику. Писац је тихи следбеник Гилгамешовог проклетства - сувише обичан, људски, да би сачувао траву бесмртности, а божански велики у својој намери да и себе и свој народ преведе на обалу вечног живота. Доситеј је, попут родитеља који изводи своје дете на прави пут, храбро и непоколебљиво усмеравао српски народ. И слутио је крила и домете које нам је подарио, и радовао се, визионарски гледајући у будућност коју нам оставља, живео је за нас.

Шта је, у односу на ту лепоту, чињеница да се епохални ум издржавао скромним приходом од приватних часова и молио донаторе да помогну штампање књиге која носи његов потпис, а нуди завештање читавом српском народу? Историјо! Да ли си свесна неправде према великим умовима?! Ипак, име Доситеја Обрадовића живи и живеће, а свака наша реч остаје по један цвет и завет остављен њему у славу.

Његош и Доситеј. Рекли су исто, али са два краја амплитуде - Његош као песимиста, а Доситеј као непоправљиви, велики оптимиста. А ми? Где смо ми данас? Имамо ли довољно снажна крила за ветрове свога доба?

Катарина Лазић

Филолошка гимназија

Београд